

lisäkustannuksia. Tutkija on kuitenkin selvittänyt otoksen vinoutuman mahdollisen vaikutuksen, joten asiaa ei voi pitää kovin vakavana puutteena.

Liian pitkälle menevänä johtopäätöksiä tekona pidämme kuitenkin sitä, että väittelijä tarkastelee pitkään alueellisia eroja lukemiskäyttäytymisessä, kun hänellä kuitenkin on ollut käytettävissään obslās-tiedot ja sisällön erittely vain yhdestä numerosta kutakin tutkittua lehteä kohden. Vaikka voimavarat eivät ilmeisesti antaneet myöden useampaan haastatteluun, niin samojen lehtien useamman numeron sisällön erittelyä ei olisi mikään estänyt. Täten kaikkien tutkittujen lehtien kohdalla ei olisi ollut mahdollista suorittaa obslās-tutkimusta, mutta sisällön erittely olisi kuitenkin tuonut esille alueellisia eroja nykyistä erittelyä luotettavammin. Tämä puute on ehkä vakavin huomautus väitöskirjan tutkimusasetelmasta. Samantapainen liian pitkälle menevä johtopäätös perustuu eräisiin kovin pieniin korrelaatioiden itseisarvoihin - luokkaa .10 - vaikka arvot olisivatkin tilastollisesti sinänsä merkitseviä suuren tapausmäärän ansiosta.

Työssä esiintyy lisäksi eräitä terminologisia epätasuuksia ja kielivirheitä. Oheisena on myös tekijän itsensä toimittama painovirheluettelo.

Miettisen työllä on - edellä esitettyistä huomautuksista huolimatta - suuret ansiot. Se on erittäin johdonmukaisesti toteutettu, menetelmiä on käytetty oikein ja tulokset ovat mielekkäitä ja olennaisia. Työ on lisäksi harvinaisen sujuvasti ja luettavasti kirjoitettu, lukijan vaivoja on helpotettu monin tavoin. Työn tulokset perustuvat hyvin laajaan empiiriseen aineistoon. Tutkija osoittaa lisäksi erittäin syvälistä alan tutkimuksen ja kirjallisuuden tuntemusta.

Miettinen on työnsä lopussa tarkastellut myös "tutkimuksen opetuksia", mitä pidämme hyvin ansiokkaana osuutena.

Edellä esitetyn perusteella suosittelemme mielihyvin Jorma Miettisen väitöskirjatyön "Sanomalehtien lukeminen" hyväksymistä tohtorin arvoon oikeuttavaksi opinnäytteeksi ja ehdotam-

me sille arvosanaa magna cum laude approbatur.

Nicholas R. Garnham

LAUSUNTO KAUKO PIETILÄN VÄITÖSKIRJASTA
"FORMATION OF THE NEWSPAPER: A THEORY"

Yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan nimeämänä vastaväittäjänä Kauko Pietilän väitöstilaisuudessa Tampereen yliopistossa marraskuun 28. päivänä 1980 annan seuraavan tarkastuslausunnon.

Jo valistuksen ajalta lähtien ovat länsimaiset intellektuellit olleet keskeisesti kiinnostuneita symbolimuotojen synnystä, sosiaalisen merkityksen muodoista, niiden vaihteluista eri kulttuurien ja yhteiskuntamuodostumien sisällä ja välillä sekä niiden suhteesta ja funktiosta yhteiskuntamuodostumien materiaalisempiin elementteihin nähden.

Nämä luonteenomaiset kysymykset asetti tieteen nouseva porvaristo uusine taloudellisine toimintamuotoineen sisäisenä haasteena feodaalista järjestystä vastaan sekä eurooppalaisen siviilisaation räjähdysnomainen ekspansio tutkimusmatkojen ja valloitusten myötä. Edellinen toi historialliseen tietoisuuteen sosiaalisen näkö-

kulman suhteellisuuden, jälkimmäinen kulttuuri-
sen näkökulman suhteellisuuden.

Juuri tähän pitkään tutkimustraditioon asettuu
joukkotiedotustutkimus. Täten se pureutuu a)
ideologian probleemaan - kuinka ihmisten käsityk-
set maailmasta muotoutuvat ja vahvistuvat - ja
b) perusta/päällysrakenne -probleemaan - mikä
suhde ihmisten käsityksillä maailmasta on sekä
syntynsä että vaikutustensa puolesta materiaali-
seen perustaan, materiaalisen elämän tuottamisen
ja uusintamisen piiriin.

Tämä väitös voidaan sijoittaa tälle alueelle.
Nähdäkseni kirjoittaja on ottanut kaksi laajaa
tehtävää: A. Tuottaa, hänen termiään käyttääkse-
ni, loogis-historiallinen selitys sanomalehden
eri muodoille 1500-luvulta nykypäivään. Hän
väittää osoittavansa, että näitä muotoja deter-
minoi välttämättömästi ja riittävästi pääoman/ta-
varan arvomuodon kehityslogiikka. B. Tämän ana-
lyysin pohjalta hän tekee ehdotuksen journalismin
uudesta muodosta, jota hän kutsuu universaali-
kriittiseksi journalismiksi, keinona luoda 'tosi'
kuva kapitalistisesta todellisuudesta ja siten
avustaa tuon todellisuuden ylittämistä.

Nähdäkseni nämä kaksi tavoitetta ovat esite-
tyssä muodossa ristiriitaisia. Toisin sanoen:
väitös ottaa tehtäväkseen selittää sanomalehden
muoto kapitalistisissa yhteiskuntamuodostumissa
välttämättömästi ja riittävästi määräytyväksi
arvon kehityksen historiallisesta logiikasta;
mutta sitten väitöksessä esitetään uusi journa-
lismien muoto, joka olisi epäfunktionaalinen ar-
von kehitykselle, selittämättä kuinka, kirjoitta-
jan termiä käyttäkseni, pääoman historiallisen
logiikan 'intentionaalisuus' ylipäättään saattai-
si tuottaa sellaisen ristiriitaisen muodon.

Tämä heikkous aiheutuu teoreettisesta lähes-
tymistavasta, joka korostaa pääomaa vain arvoinen
säätelijänä kasautumisprosessin muotona eikä ota
niinkään huomioon pääomaa väistämättä ristiriitai-
sena suhteena pääoman ja työn välillä. Marxin
omassa työssä ratkaistaan Hegeliltä periytyvä
historiallisen determinaaation ongelma, so. essen-
tialistinen ja geneettinen näkemys historialli-
sista kehityksestä yhden määrätyn muodon (tässä:
arvomudon) välttämättömänä kehkeytymisenä intro-
duisoimalla luokkataistelun käsite pääoman kehi-

tyksen ristiriitaisena momenttina.

Ilman jotakin sen kaltaista käsitettä on mah-
dotonta perustaa kriittistä tieteellistä näkökan-
taa tahi sen tyyppistä yhteiskunnallisen praksik-
sen oppositiota, joka väitöksessä nähdään alin-
omaan välttämättömänä.

Lyhyesti, tämän väitöksen näkökulma on yhtene-
väinen Frankfurtin koulukunnan omaksuman näkemyk-
sen kanssa, mutta koska tätä näkökulmaa ei ole
tutkittu, seuraa väitös samaa kehityskaarta kuin
tuokin ajattelu: nimittäin sen jälkeen, kun luok-
kakäsitteestä luovutaan, voi tieteellinen ja op-
ponoiva käytäntö perustua vain kirjoittajan omaan
päähän tai intellektuaalisen ja taiteellisen mar-
ginaalieleiitin käytäntöön. Tämä vuorostaan joh-
taa tietäntyyppisen taiteellisen muodon, moder-
nismien, privilegioitumiseen ja vieraantumisseu-
raamuksiin, mikä - kuten muualla on osoitettu -
on kaukana oppositiosta ja itse asiassa täsmäl-
leen henkistä työtä tekevien epäitsenäisen mar-
ginaalifraktion luokkamääreinen ilmaisumuoto.

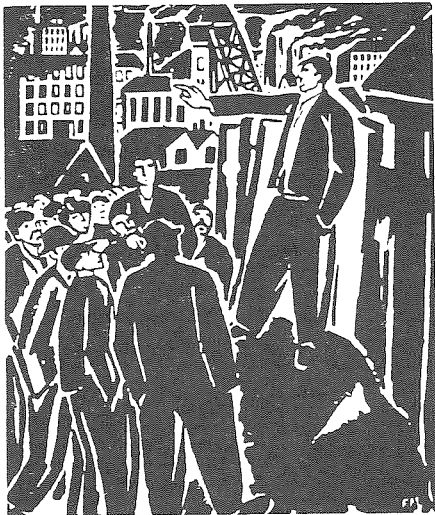
Väitöksen epäonnistuminen näitä keskeisiä
ongelmia kohdattaessa on osittain, olettaisin,
seurausta laajasta luottamuksesta Ahmavaaran yh-
teiskuntakybernetiikan formaaliin esitystapaan.
Tämä erittäin fetisoitunut esitystapa mahdollis-
taa esimerkiksi C:n käyttämisen pääoman symboli-
na siten, että käy mahdottomaksi ajatella kaik-
kia niitä vaihtelevia ja ristiriitaisia ilmiöitä,
joihin termi pääoma viittaa. Kirjoittaja näyttää
ajattelevan, että pelkkä proposition esittäminen
pseudotäsmällisenä formulaationa ratkaisee ongel-
man. Sitä se ei tee. Täten samalla kun kirjoit-

taja kritikoit Ahmavaaran näkemyksiä, ei hän nähdäkseen ole onnistunut välttämään sen positivistisia ja luonnontieteellisiä tendenssejä.

Kuten on nähtävissä, suhtaudun erittäin kriittisesti eräisiin tämän väitöskirjan premissihin ja argumentointitapoihin. Kaikesta huolimatta se käsittelee haastavalla tavalla eräitä tieteen-alamme keskeisiä kysymyksiä. Se ilmentää käsiteltävien filosofisten ja historiallisten aiheiden laajaa hallintaa ja sen ilmaisu on vaikuttavan varmaa englantia. Kunnioitan suuresti sitä älyllistä tasoa, jolla argumentointi on suoritettu, eikä minulla ole epäilystäkään suositella tiedekuntaa hyväksymään tätä väitöskirjaa yhteiskuntatieteen tohtorin arvoon oikeuttavana opinnäytteenä.

(Suom. JH)

Frans Masereel: Agitaattori

* * *

OIKAISU

Introdusoimme viime numeron kolmassivulla uudissan *joukkotiedos* Irja Idmanin & Timo Uusituvan artikkelin otsikossa. Tämä ei ollut tarkoitus. Artikkelin on oikaistulta nimeltään *Terveysvalistus joukkotiedotuksessa*. Yritelmä.

Latomo oli lisäksi onnistunut sekoittamaan saman artikkelin sivun 15 yläpalstojen järjestyksen ja on saanut tästä asiaankuuluvat terveiset.

Toimitus

peilillä

peilaten

NARSISMIN kulttuurin kriitikko Dan Steinbock, joka edellisessä kirjassaan ilahdutti lukijoitaan ainakin tyylikkäällä kriittisellä analyysillä nuoriselokuvasta *Lauantai-illan huumaa*, on nyt pureutunut *Ankkalinnan* yhteiskunnalliseen ontologiaan. Analyysi sisältyy lukuna Steinbockin uuteen kirjaan *Narsismin fasismi - vapautus eko- ja urbaani fasismin kourissa*. Totuttuun tapaan totaalisen kriittinen analyysi pyrkii paljastamaan Disneyn sankareiden kotikaupungin suoranaiseksi narsismin kulttuurin kehdeksi omalaatuiseksi väärityneine ihmissuhteineen. Jostain syystä vain *Lauantai-illan* huumen analyysille ominainen tuoreus jää nyt puuttumaan.

Lieneekö vika ehkä tyypillisesti narsismin kulttuurin kyllästävässä ja historiattomasti aina jotakin uutta rauhottomasti kaipaavassa lukijassa?

Vai onko vika loppuun kalutussa aiheessa? Erietyisesti Ariel Dorfmanin ja Armand Mattelartin kuuluisaan *Ankkalinnan* kartoitukseen (*Kuinna Aku Ankkaa luetaan*, Love Kirjat 1980) tutustuneet lukijat saattavat pitää Steinbockin analyysia tämän kuuluisan edeltäjän puutteita tosin aiheellisesti ruotivana, mutta kuitenkin oudon raskassuhteisesti sen ehdoilla etenevänä ja jopa edeltäjän teesi mestaroimisena. Olisiko niin, että narsismin kriitikosta näin paljastuikin yllättäin narsismia edeltävälle nk. anaalis-autoritaariselle luonne-